

Birleşik Arap Emirlikleri Bölgede Ne Yapmaya Çalışıyor?

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) son dönemde yıldızı parlayan; bölgesinde nüfuz sahibi, küçük ama etkili bir ülke olarak dikkat çekmektedir. Kuzey Afrika başta olmak üzere Ortadoğu'nun merkez ülkeleri üzerinde etkili olmaya çalışan BAE'nin bu etkinliğinin özellikle Arap Baharı ile birlikte arttığı görülmektedir.

BAE son yıllarda Türkiye, İran, Mısır ve İsrail'le birlikte Suudi Arabistan'ın belirleyici ve yönlendirici rolde olduğu bölgede, sayılan bu ülkelerle ya mutabakat kurmak ya da rekabet etmek suretiyle bir nüfuz alanı oluşturmaktadır.

Diğer Körfez ülkeleri gibi bir kıyı ülkesi olan BAE, tarihsel anlamda hem Osmanlı karşıtlığıyla hem de modern dönemde Körfez bölgesinde oynadığı sığınma limanı rolüyle dikkat çekmektedir.

1970'li yıllardan sonra petrol sektöründeki patlama ile birlikte ekonomik anlamda büyük bir kalkınma kaydeden BAE, post-kolonyal küreselleşmenin ve politik ekonominin görüldüğü en tipik ülkelerinden biridir. Hızlı ekonomik kalkınma ve modernizasyon projeleriyle kısa zamanda Arap dünyasının cazibe merkezlerinden biri olmayı başaran BAE'nin Dubai ve Abu Dabi gibi şehirleri; mimari, ticaret, turizm ve insan sirkülasyonu bakımından küresel kapitalizmin dikkat çeken örnekliklerini temsil etmektedir. Medyadan finansa, kültürden askerî yapılanmaya kadar çeşitli alanlarda önemli modernizasyon projelerini hayata geçiren BAE, 1970 ve 1980'li yıllarda yüksek geliri ve düşük nüfusu sayesinde fiziksel ve kurumsal olarak hızlı bir modernleşme yaşamıştır.

Sahip olduğu enerji kaynakları sayesinde bir yandan uluslararası alandaki etkisini arttırmaya çalışan BAE, bir yandan da Arap dünyasına Batı tarzı bir hayat modeli getirmeye çalışmaktadır. Ayrıca başta ABD olmak üzere bazı Avrupa ülkeleri ile geliştirdiği ticari ilişkiler ve lobi faaliyetleriyle de bölgesel dinamikleri ve süreçleri etkilemeyi başarmıştır.

Arap Baharı ile birlikte Müslüman Kardeşler'in ve İslami hareketlerin güçlenmesinden endişe eden BAE, bölgenin demokratikleşmesi, özgürleşmesi ve istikrara kavuşmasını kendi ekonomik çıkarları ve güvenliği açısından bir tehdit olarak algılamaktadır. Bu süreçte BAE, başta Mısır olmak üzere Libya, Yemen ve bölgedeki diğer birçok ülkede askerî ve ekonomik müdahalelerde bulunarak demokratikleşme için yapılan devrimlere engel olan kritik bir aktör haline gelmiştir.

Hasılı BAE, bölgedeki hedefleri doğrultusunda Mısır başta olmak üzere Libya ve Yemen'de karşıt devrimlerin en önemli finans kaynaklarından biri olmuştur.

Bilhassa Mısır'da General Abdulfettah es-Sisi tarafından gerçekleştirilen darbenin en büyük finansörü ve destekçisi olan BAE, Batı dünyasının bölgedeki en önemli müttefiklerinden biridir.

Ayrıca 2015 yılında Suudi Arabistan öncülüğünde kurulan "Arap Koalisyonu"nun da önemli bir üyesi olan BAE, hâlihazırda Yemen ve Libya'daki askerî müdahalelerine devam etmektedir.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da ekonomik faaliyetler dışında askerî üsler kurmak için de girişimlerde bulunan BAE, Kızıldeniz'de Yemen ve Eritre'deki askerî üslerinden sonra Somali'de de üs kurmak için girişimlerde bulunmaktadır.

Eritre'de Assab Limanı'nı ticari faaliyetleri için 30 yıllığına kiralayan BAE, burayı askerî bir üsse çevirmiştir. Üste Yemenliler başta olmak üzere çeşitli ülkelerden silahlı milislerin eğitildiği askerî eğitim kampları yanı sıra uçaklar, helikopterler, tanklar, askerî gemiler ve diğer askerî mühimmatlar da bulunmaktadır.

BAE, ayrıca Eritre'nin başkenti Asmarra'daki uluslararası havaalanının modernizasyonunu ve işletmesini de üstlenmiştir.

Eritre dışında Afrika kıtasında Somaliland'ın doğusundaki Berbera Limanı'nın işletmesine de talip olan

BAE'nin Kızıldeniz ve Hint Okyanusu ile ilgili ticaret yollarına ayrı bir önem verdiği görülmektedir.

Yemen iç savaşının sürmesinden ve bu ülkede büyük bir insani trajedinin ortaya çıkmasından da sorumlu olan BAE, burada özellikle stratejik kıyı kentlerinde kendisine bağlı silahlı milislere destek vererek Yemen devlet otoritesinin tesisine engel olmaktadır. Hem Husilerle hem de kimi zaman Arap Koalisyonu destekli güçlerle ve Hadi hükümeti askerleriyle çatışan BAE destekli silahlı milisler, hâlihazırda ülkenin güneybatısındaki Aden ve Taiz kentlerinin kıyı kesimlerini kontrol etmektedir.

Babu'l-Mendep Boğazı'nı kontrolünde tutmaya çalışan BAE'nin bölgedeki askerî faaliyetleri, kendi ekonomik çıkarlarıyla yakından bağlantılıdır. Yemen'in olası istikrarı halinde Aden, Mukalla ve Taiz gibi kentler hem ticari hem de coğrafi olarak Abu Dabi ve Dubai ile rekabet edecek potansiyeline sahip olduğundan BAE Yemen'in iç işlerine müdahale etmektedir. Hasılı, Yemen'deki savaşın sürmesi ve BAE'nin buradaki rolü konularını bölgedeki deniz aşırı ticaret yollarının kontrolünden bağımsız düşünmek mümkün değildir.

BAE, Yemen dışında Libya'da da devrim karşıtı güçlerin önemli destekçileri arasındadır. Libya açıklarında bir askerî üs tesis eden BAE, burada da Batılı ülkelerle birlikte darbe teşebbüsünde bulunan Halife Hafter'e mali ve askerî destek sağlamakta, darbecilere silah ve lojistik yardım yapmaktadır. Öyle ki kimi zaman özellikle İslami tandanslı silahlı gruplara bizzat kendi uçaklarıyla müdahalede bulunmaktadır.

Bazı kaynaklar BAE'nin Libya'nın doğusunda, Hafter'in hâkim olduğu Merc kentinde, bir askerî üsse sahip olduğunu bildirmektedir. Ayrıca aktif olarak Bingazi'ye yakın el-Hadim bölgesinde de BAE'ye ait askerî unsurların varlığı söz konusudur.

BAE'nin bölgede artan rolü, Çin'in yeni İpek Yolu Projesi ile de yakından ilişkilidir. Zira Çin'in "Bir Kuşak Bir Yol" adıyla başlattığı proje, BAE'nin liman kentlerini de etkilemektedir. Ekonomik ve jeopolitik olarak bu projeden etkilenecek olan BAE, özellikle Libya ve Yemen'deki kıyı kentlerinin kontrolünü ele geçirmeye çalışmaktadır.

BAE'nin bölgedeki etkinliğine dair iddialardan biri de Türkiye ile ilgilidir. Buna göre 2012 yılından itibaren aktif olarak Türkiye'deki siyasi süreçleri etkilemeye yönelik pek çok girişimde bulunan BAE'nin özellikle bazı gruplara para aktardığı belirtilmektedir. Katar krizinden sonra Türkiye'ye karşı olumsuz tutumunu her alanda açıkça ortaya koyan BAE'nin son hamlelerinden biri de Türk dizilerinin yayından kaldırılması olmuştur. Geçtiğimiz günlerde Arap dünyasına yayın yapan Dubai merkezli uydu kanallar şirketi MBC, herhangi bir gerekçe göstermeksizin Türk dizilerinin yayından kaldırıldığını açıklamıştır.

BAE ayrıca Muhammed Dahlan eliyle başta Filistin olmak üzere birçok İslam beldesine çeşitli yöntemlerle müdahale etmektedir.

Küçük bir ülke olan ve ne köklü bir tarihi ne de siyasi hafızası bulunan BAE'nin bu kadar cesaretle büyük coğrafyalarda etkinliğini arttırmaya çalışmasında şüphesiz ABD'nin desteği kilit rol oynamaktadır. Toplumsal ve kültürel olarak yönetilmesi kolay olan BAE, hâlihazırda Müslüman ülkeler arasında Ürdün ile birlikte ABD'nin en önemli müttefikidir. Bundan dolayı da özellikle hava ve deniz kuvvetleri olarak bölgesindeki birçok ülkeyi geride bırakmış durumundadır. Askerî doktrini doğrudan Amerikan subaylardan alan BAE, bölgesel vizyonu konusunda da ABD ile tam mutabakat içindedir.

Hem finans kaynağı hem de stratejik olarak ABD için önemli olan BAE'nin rantçı bir siyasal sisteme sahip olması, ülke yönetiminin uyguladığı politikalarla ilgili halkın tepkisi konusunda herhangi bir kaygı duymamasında etkili olmaktadır. Rantiye bir toplum olması; vergilendirme, şeffaflık ve hesap sorma gibi demokratik mekanizmaların işletilmemesi, ABD açısından BAE ile ilişkilerinde kolaylaştırıcı unsurların başında gelmektedir. Zira BAE yetkilileri bölgesel davranışlarında veya uluslar arası güçlerle girdiği işbirliği konusunda halka karşı herhangi bir sorumluluğu taşımamaktadır.

Örneğin diğer bazı Arap ülkeleriyle birlikte Asya'da Çin-Pakistan bloğu karşılığında oluşan ABD-Hindistan bloğunda yer alan BAE'de yetkililerin Hindistan ile yaptığı enerji anlaşmaları, ülkedeki bu türden uygulamaların göstergelerindedir.

BAE tarzı modernizasyon ve kültürel değişim, başta Suudi Arabistan olmak üzere Arap coğrafyasının

başka ülkelerinde de kısmen etkili olmuştur. Dubai ve Abu Dabi prensliklerinin şeyhleri Muhammed b. Zayed ve Muhammed b. Raşid el-Maktum'un Suudi Arabistan'daki genç prensleri etkilediği görülmektedir. Öyle ki Suudi Arabistan veliaht prensi Muhammed b. Selman'ın ülkesinde yaptığı reformların Bin Zayed ile sıkı ilişkilerinin bir tezahürü olduğu belirtilmektedir.

BAE'nin bölgedeki ve daha geniş coğrafyalardaki bütün bu askerî ve kültürel müdahalelerinin orta ve uzun vadede elbette bazı yansımaları olacaktır; zira Yemen, Libya ve Mısır'daki müdahaleleri sonucu bölgedeki demokratik süreçleri inkıtaya uğrattığı aşikârdır. Daha ziyade ekonomik temelli bir devlet olan BAE, İslam dünyası için model ülke olarak lanse edilmesi, tarihi derinliği ve kültürel eksikliğinden dolayı bu rolünü uzun vadede sürdürebilmesi kolay değildir.